

2.9. Діагностика якості вищої освіти в соціологічному дискурсі

Кучера І. В.

novaera_17@ukr.net

кандидат історичних наук, доцент
доцент кафедри філософії, соціології та релігієзнавства
факультету психології
Прикарпатського національного університету
імені Василя Стефаника
м. Івано-Франківськ, Україна

ПРОБЛЕМА НЕРІВНОСТІ ОСВІТНІХ МОЖЛИВОСТЕЙ В СОЦІОЛОГІЧНОМУ ДИСКУРСІ

Соціальна нерівність у будь-якому сучасному суспільстві містить обов'язкову складову – освітню. Освіта набула значення соціального ресурсу, важливого не стільки як показник освіченості людини, скільки як основний канал соціального відтворення та соціальної мобільності.

Як соціологічні, так і економічні теорії освіти визнають, що справедливий доступ до освіти виражається у мінімізації залежності освітніх можливостей від соціального походження та максимізації залежності їх від здібностей і зусиль індивідів. В іншому випадку освіта закріплює й поглиблює існуючу соціальну нерівність.

Ідеологічна основа дискусій про рівність була закладена К. Поппером в його міркуваннях щодо умов реалізації ідеї свободи. Вчений переконаний, що держава повинна слідкувати за тим, щоб освіта була доступною всім, щоб була захищена загальна свобода[3, с. 150]. Поряд з ідеологічним обґрунтуванням рівності освітніх можливостей важливого значення набуло економічне, пов'язане з теорією людського капіталу, та гуманітарне, яке втілило в собі ідею справедливості. Різні обґрунтування призводять до різного розуміння змісту рівності.

В дослідницькій літературі широко використовується схема для уточнення терміну «рівні освітні можливості», запропонована К. Крослендом. Згідно з нею, «слабке» трактування допускає рівні можливості участі у порівняльній системі тестів і екзаменів за право доступу до більш якісної освіти, і «сильне», яка допускає, що кожна дитина має рівні шанси отримати будь-які знання і таким чином розвивати інтелект. Послідовне застосування останнього трактування до всіх рівнів освіти передбачає, що не тільки в стартових позиціях, але і в освітніх результатах усі повинні бути однаковими.

Зазначені підходи до трактування рівності освітніх можливостей мають соціально-економічне та педагогічне підґрунтя. На думку Б. Брік «слабке» трактування ґрунтується на уявленні про вроджені здібності людини, які їй повинні бути підтримані освітою. «Сильна» інтерпретація ґрунтується на вірі в те, що освітні можливості здатні покращити людську природу[5, с. 7].

Значна кількість теоретичних і емпіричних досліджень, проведених як за кордоном, так і в Україні, дозволяють стверджувати, що нерівність можливостей є наслідком складної комбінації взаємодії впливу соціального походження та інституційних характеристик системи освіти.

Починаючи з робіт Д. Коулмена, який в 50-х рр. ХХ ст. заклав наукові основи вивчення цієї проблеми, соціальний капітал сім'ї розглядається як важливий чинник освітньої стратифікації. Вчений стверджує, що «нерівності, що їх накидають дітям у родинному оточенні, постійно переслідують їх, щоби перетворитися на нерівності, з якими вони стикаються у дорослому віці по закінченню школи» [2, с. 490].

Виключно соціально-економічними факторами пояснює освітню нерівність представник неомарксизму, прихильник «теорії опору» М. Еппл. Він пов'язує нерівність освітніх можливостей з природою ринкової економіки і заявляє, що в кризові періоди вона породжує антигуманний «авторитарний популізм», який вимагає повернення до «слабкого» трактування ідеї освітньої рівності [5, с.14].

Водночас низка дослідників переконана, що окрім економічних бар'єрів, важливу роль в процесі відтворення освітньої нерівності відіграє культурний капітал. Так, на думку П. Бурдьє, освіта представляє собою інструмент символічного насильства, оскільки університети трансформують нерівні соціальні умови в різну ступінь обдарованості; тому у вищі навчальні заклади, номінально відкриті для всіх, потрапляють тільки власники певних габітусів, що засвоїли необхідні соціальні і культурні диспозиції [1, с. 16].

Важливим проявом культурної нерівності виступають відмінності в установках та амбіціях представників різних соціальних груп. Вчені довели, що не тільки економічний статус, але й освітні амбіції сім'ї відіграють важливу роль в процесі здобуття людиною вищих рівнів освіти. Сучасний французький соціолог Р. Будон в роботі «Освіта, можливість і соціальна нерівність» приходять до висновку, що цінність освіти для різних соціальних класів виявляється різною [4, с. 158].

На відміну від соціокультурних та економічних факторів освітньої нерівності, які відтворюються системою освіти, інституційні обмеження задаються нею. Завдяки селективній та регуляційній функціям освіта активно впливає на процеси соціальної мобільності й диференціації. Соціомобільний ресурс освіти в майбутньому буде зростати, особливо у тих країнах, які вступають в стадію інформаційного суспільства.

Використана література:

1. Бурдьє П. Университетская доска и творчество: против схоластических делений / П. Бурдьє // Socio-Logos 96. - М, 1996. – С. 8-31.
2. Гіденс Е. Соціологія / Е. Гіденс: пер. з англ. В. Шовкун, А. Олійник. – К.: Основи, 1999. – 726 с.

3. Поппер К. Відкрите суспільство і його вороги: [в 2 т.] / К. Поппер. – К.: Основи, 1994. – Т.1. – 494 с.

4. Смирнова Е. Социология образования / Е. Смирнова. – Спб.: Интерсоцис, 2006. – 192 с.

5. Фруммин И. Основные подходы к проблеме равенства образовательных возможностей / И. Фруммин // Вопросы образования. – 2006. - №2. – С. 5-22.

Салата Г.В.
salaty@bigmir.net

доктор історичних наук, доцент,
доцент кафедри інформаційних технологій факультету інформаційної політики
і кібербезпеки Київського національного університету культури і мистецтв,
м. Київ, Україна

ПОСТМОДЕРНА МОДЕЛЬ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ В ОСВІТНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Актуальність проблеми зумовила необхідність інтегративного підходу до управління навчально-пізнавальною діяльністю студентів вищих навчальних закладів на карантині. Використання інноваційних технологій у дистанційному навчанні здатне актуалізувати мотивацію студентської молоді до навчання, урізноманітнити її індивідуально-орієнтовані стратегії пізнавальної діяльності. Не виключено, що процес адаптації в навчальному середовищі за традиційною моделлю навчання буде більш ефективним для першокурсників.

Нова парадигма навчання із застосуванням сучасних педагогічних моделей орієнтує викладачів університету на виявлення індивідуальних освітніх та професійних потреб студента та розробку програм для оновлення його мотивації до досягнення академічних успіхів і на відповідність його вимогам. Підхід до аналізу